

Opinnäytetyö (AMK)

Kuvataiteen ko

Kuvanveisto

2014

Minna Poikonen

LANKOJA, LAKANOITA JA LAATIKOITA

eli tekstiiliveistosten materiaaleista,
pakkaamisesta ja varastoinnista

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Minna Poikonen

LANKOJA, LAKANOITA JA LAATIKOITA

Kirjallisen opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, minkälaisia runko- ja pintamateriaaleja tekstiiliveistoksiin olisi hyvä käyttää sekä miten teoksia tulisi pakata ja varastoida. Onko teoksen säilyvyyden kannalta olemassa valmistusmateriaaleja, joita tulisi välttää, mitkä materiaalit ovat ihanteellisia pakkaamiseen ja minkälaiset ovat ideaaliolosuhteet teosten varastointiin?

Opinnäytetyön tiedonhakumenetelmänä käytettiin haastattelua. Työhön haasteltiin Tanja Huikuria ja Emilia Kallista, jotka toimivat konservaattoreina Turun museokeskuksella sekä kuvataiteilija Anna-Maija Aarrasta, joka käyttää tekstiiliä teosmateriaalina. Lisäksi tehtiin sähköpostitse kuvataiteilija Liisa Hietasen haastattelun. Hietanen valmistaa luonnollisenkokoisia, ihmishahmoisia veistoksia neuloen ja virkaten.

Haastattelujen tuloksena saatiin runsaasti tietoa sekä teosmateriaaleista että teosten pakkaamisesta ja varastoinnista. Tekstiiliveistosten runkomateriaaleina voi käyttää lähes mitä tahansa materiaalia, sekä pehmeitä että kovia materiaaleja vanusta lasikuituun, mutta helposti haurastuvia materiaaleja kuten vaahtomuovia tulisi välttää. Teosten päällystysmateriaaleina parhaiten toimivat laadukkaat luonnonmateriaalit. Teosten pakkaamisessa tärkeintä on, että ne ovat suojassa pölyltä, valolta ja kosteudelta. Parhaat pakkaustavat on säilöä teos kankaiseen suojahuppuun tai pahvista tai puusta valmistettuun kannelliseen laatikkoon. Teokset voi varastoida normaalissa huoneenlämmössä ja -kosteudessa.

Haastattelujen perusteella pystyttiin päättämään, että tekstiiliveistoksia valmistettaessa teoksen sisällöllinen idea ja sen muotokieli määrittää runko- ja pintamateriaalin valinnan, vaikka tällöin toisinaan joudutaankin käyttämään materiaaleja, jotka eivät ole laadullisesti parhaita. Lisäksi johtopäätöksenä saatiin, että varastointiolosuhteita tärkeämpää on kiinnittää huomiota teoksen tarkoituksenmukaiseen ja huolelliseen pakkaamiseen.

ASIASANAT:

konservointi, kuvanveisto, rakenne, tekstiili, tekstiilitaide

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Fine Arts | Sculpting

2014 | Total number of pages 34

Instructor(s) Riikka Niemelä & Ilona Tanskanen

Minna Poikonen

THREADS, SHEETS AND BOXES

The aim of the thesis was to find out what sort of structure and surface materials should be used for textile sculptures and how they should be packed and stored. Are there materials that should not be used such that they lack sustainability? Which materials are ideal for packing and what are the ideal conditions for storing textile sculptures?

Interviews were used as the method for information gathering. Conservators Tanja Huikuri and Emilia Kallinen and artist Anna-Maija Aarras were interviewed. Also artist Liisa Hietanen was interviewed via e-mail.

As a result of the interviews plenty of information was collected about materials, packing and storing of textile sculptures. Almost any material is suitable for building the structure for a textile sculpture except materials that deteriorate with age, such as foam rubber. High quality natural fibers are the best surface materials. When packing the most important thing is to protect the piece of art from dust, light and damp. The best ways to pack textile sculptures for storage are in a bag sewn out of light coloured material or in a box made out of cardboard or wood. Textile sculptures can be stored at normal room temperature and humidity.

The conclusions drawn from the interviews were that the piece of art defines the materials for the structure and the surface used. Another conclusion was that packing the piece of art with care is more important than the temperature and humidity conditions in the storage room.

KEYWORDS:

conserving, sculpting, structure, textile, textile art

SISÄLTÖ

1 ALKU ELI PERHEESTÄ PIENINKIN PONNISTAA	6
1.1 Käsityöläisestä kuvanveistäjäksi	6
1.2 Tekstiilien käytöstä kuvanveistossa	7
1.3 Vaahtomuovia ja villalankaa	10
1.4 Naiseuden tematiikkaa tekstiilein	12
1.5 Alun loppuksi	14
2 ANNA-MAIJA AARRAS	15
2.1 Anna-Maija ja minä	15
2.2 Vaaleanpunaisessa talossa	18
3 LIISA HIETANEN	23
4 TANJA HUIKURI JA EMILIA KALLINEN	25
4.1 Puhtaat, vaaleat lakanat ja muita materiaaleja	25
4.2 Museolla määrää heikoin	27
4.3 Katsoa saa, muttei koskea	29
5 LOPPU ELI OPITUN AAKKOSIA	30
LÄHTEET	34

KUVAT

KUVA 1. DEGAS, EDGAR: PETITE DANSEUSE DE QUATORZE ANS

KUVA 2. HAWORTH, JANN: MAID

KUVA 3. SUH, DO-HO: THE PERFECT HOME II

KUVA 4. POIKONEN, MINNA: SUOJELU

KUVA 5. POIKONEN, MINNA: VENUS EXPIRED?

KUVA 6. POIKONEN, MINNA: THIS IS NOT A TOY

KUVA 7. POIKONEN, MINNA: SIVIÄ

KUVA 8. AARRAS, ANNA-MAIJA: RYPÄLE

KUVA 9. AARRAS, ANNA-MAIJA: PUNAINEN KRINOLIINI

KUVA 10. HIETANEN, LIISA: TAPIO

KUVA 11. VESANEN-LAUKKANEN, VIRPI: KARKKIPRINSESSA

1. Alku eli perheestä pieninkin ponnistaa

1.1 Käsityöläisestä kuvanveistäjäksi

Mummini istuu nojatuolissa ja virkkaa. Hänen käsissään on vuosikymmenten aikana syntynyt luonnonvalkoisesta kalastajanlangasta tuhansia pitsikukkasia. Valmiit kukkaset mummi yhdistää päiväpeitoiksi, jotka hän sitten lahjoittaa tyttärilleen tai hyväntekeväisyyteen. Mummi pitää virkkaamisesta ja hän on kehittynyt siinä ammattimaisen taitavaksi. Virkkaaminen on kuitenkin hänelle ainoastaan ajanvietettä. Hän ei ehkä osaa tai halua hyötyä siitä taloudellisesti. Prosessi on mummile tärkeämpää kuin lopputulos.

Neljä päivää ennen kolmatta syntymäpäivääni hymyilen ujoin isäni kaksilinssiselle peilikameralle. Valokuva on mustavalkoinen, mutta tiedän, että äitini ompeleamat lappuhaalarit ovat punaiset. Selaan valokuva-albumia eteenpäin. Seuraavassa kuvassa siskoni poseraa kotitalomme seinää vasten siristellen silmiään kevätauringossa. 1970-luvun loppupuolella perheemme on jo siirtynyt värikuvaukseen, joten siskoni salsahameen vaaleanpunainen väri ei jää muistikuvien varaan. Oma salsahameeni on kukallinen ja värikäs. Hieno, aivan kuin aikuisilla. Äidin tekemä.

Minulla ei ole yhdessäkään lapsuudenkuvassa päälläni kalliita merkkivaatteita. Äitini ompelee lähes kaikki peruskouluajan joulu- ja kevätjuhla-asut. Jopa ylioppilasjuhlavaatetukseni on hänen valmistamansa. Äidin käsistä ovat myös lähtöisin villasukat ja muut neuleet, jotka pitävät kylmyyden loitolla talvipakkasilla. Aikuisena saan edelleen jouluisin pehmeän paketin. Äitini pitää varpaani lämpiminä.

Henkilöhistoriani on pehmustettu perheeni lähimpien naisten käsitoilla. Ei siis ollut mikään ihme, että lukion jälkeen hakeuduin opiskelemaan vaatetusalaan. Suoritin 1990-luvulla kaksi vaatetusalan tutkintoa, mutta opintojen jälkeen ajauduin

myyntityöhön. Luovan työn tekemisen palo, kutsumus, sai minut useiden työvuosien jälkeen hakeutumaan taiteellisten harrastusten pariin ja viimein tunsin olevani valmis ammatillisiin taideopintoihin, joista olin salaa haaveillut. Ovi avattiin minulle. Astuin sisään.

Opintojeni ensimmäisen vuoden aikana päätin suuntautua kuvanveistoon. Olin jo vuosikausia pettyneenä pohtinut, että vaatetusalan opintoihin käyttämäni vuodet olivat hukkaan heitettyä aikaa, kunnes taideopiskelijana ymmärsin, että vaatteita valmistettaessa toimitaan kuvanveiston tapaan kolmiulotteisuuden parissa. Käsityöläisyyteni kuvanveistäjänä ilmenee halussani ja tarpeessani tuntea materiaalin erilaiset ominaisuudet sormissani. Tekstiilien ja lankojen pehmeys tai liukkaus, karkeus, sileys tai karvaisuus määrittävät teoksen tulkintaa, samoin kuin siihen valitut värit. Kuvanveistäjänä neuloen, virkatien tai ommellen valmistamani teokset nähdään ja koetaan eri kontekstissa kuin mummini ja äitini taidolla ja hartaudella valmistamat käsityöt, mutta siitä huolimatta koen jatkavani heiltä perimääni käsillä tekemisen taitoa.

1.2 Tekstiilien käytöstä kuvanveistossa

Vaikka materiaalikirjo nykyään, 2010-luvulla, on valtava, suorastaan rajoittamaton, ajatellaan tekstiilin usein olevan vaihtoehtoinen materiaali. Tekstiili liitetään monesti kuuluvaksi ainoastaan käsityöläisyyteen, johon taidekontekstissa joskus suhtaudutaan alentuvasti. Tekstiiliä on kuitenkin käytetty kuvanveistossa jo ennen sen saavutettua statuksen veistomateriaalina. Nykyään sitä käytetään runsaasti installaatioissa ja sekatekniikkateoksissa, mutta edelleen harvemmin veistoksen päämateriaalina. Tekstiilin käyttöä taideteoksen materiaalina voisikin verrata siihen, miten valokuva on suuren yleisön silmissä hitaasti noussut asioiden ja tapahtumien dokumentointivälineestä taidevalokuvaksi.

1800-luvun loppupuolelle saakka kuvanveistossa käytettiin pitkälti ns. perinteisiä materiaaleja kuten pronssia, kipsiä ja kiveä. Ensimmäisiä tekstiiliä veistokseen yhdistäviä taiteilijoita oli ranskalainen Edgar Degas (1834–1917), jonka vuosina 1880–1881 valmistama balettitanssijatyttöä kuvaava *Petite*

Kuva 1. Edgar Degas, *Petite danseuse de quatorze ans*, 1880-1881 (Passion Estampes 2014).

danseuse de quatorze ans –pronssiveistos (Kuva 1) sai yllleen puuvillasta valmistetun hameen. Vuosisadan vaihtuessa kuvanveisto sai uusia muotoja siirryttäessä esittävästä ilmaisusta enenevässä määrin abstrahoituun ilmaisuun. Keski-eurooppalaisilla taiteilijoilla oli suuri merkitys kuvanveistossa tapahtuneeseen ilmaisun vapautumiseen ja monimuotoistumiseen. Ranskalainen Marcel Duchamp (1887–1968) esitteli ready made -veistokset ja espanjalainen Pablo Picasso (1881–1973) toi yhdessä ranskalaisen Georges Braquen (1882–1963) kanssa kehittelemänsä kubismin myös kolmiulotteiseen muotoon. 1960-luvulla kuvanveisto levittyi yksittäisistä taide-esineistä installaation suuntaan, jolloin myös tekstiiliä alettiin laajemmin käyttää osana teosta. ”Pehmeän kuvanveiston” pioneeri Jann Haworth valmisti vuonna 1966 installaation *Maid* (Kuva 2), jonka materiaaleina hän käytti mm. nailonia, puuvillaa ja satiinia (van Wyk 2013, 86-87).

Michael Petry esittelee kirjassaan *The Art of not making. The new artists / artisan relationship* etelä-korealaisen Do-Ho Suh’n tekstiili-installatioita. Suh

Kuva 2. Jann Hawort, Maid, 1966 (Gagon 2007).

luo usein yksityiskohtaisia teoksia paikoista, joissa hän on asunut. Esimerkiksi teos *The perfect home II* vuodelta 2003 on luonnollisen kokoinen, läpinäkyvästä nailonista ommeltu toisinto Suh'n New Yorkin kodista (Kuva 3).

Hän ottaa ylös rakennusten ja rakenteiden mitat, valmistaa kaavat ja lähettää ne sitten ompelijoilleen. Suh käyttää kunnianhimoisissa projekteissaan myös muita ammattilaisia kuvanveistäjistä arkkitehteihin, ja hänen työskentelynsä onkin enemmän tehdastyöskentelyn kuin kuvataiteilijalle ominaisen työhuonetyöskentelyn kaltaista. (Petry 2011, 4 ja 109.)

Kuva 3. Do-Hu Suh, *The perfect home II* (Walsh 2014).

Kotimaisista tekstiiliä veistosmateriaalina käyttävistä nykytaiteilijoista viime aikoina ovat voimakkaasti mediassa esillä olleet varsinkin Heli Ryhänen (s.1971-) ja Pauliina Turakka Purhonen (s.1971-). Ryhäsellä on parhaillaan (toukokuussa 2014) Vuoden taiteilija -näyttely Helsingin Taidehallissa (Taidehalli 2014) ja Turakka Purhonen oli yksi vuoden 2014 Ars Fennica -ehdokkaista (Kiasma 2014). Molemmat osallistuivat teoksillaan myös vuonna 2012 Turussa Wäinö Aaltosen museossa järjestettyyn tekstiilitaiteen triennaaliin *Kui?* (Wäinö Aaltosen museo 2014). Heli Ryhänen on käyttänyt useissa teoksissaan materiaalina keinonahkaa, mutta myös läpikuultavia kankaita ja muita tekstiilejä. Teokset ovat värimaailmaltaan minimalistisempia kuin kollega Turakka Purhosen veistokset, joiden kankaiden värikkyyttä taiteilija lisää kirjomalla. Sekä Heli Ryhänen että Pauliina Turakka Purhonen ovat esimerkeillään inspiroineet ja kannustaneet minua ajattelemaan, että tekstiili on veistosmateriaalina yhtä uskottava, kiinnostava ja merkityksellinen kuin mikä tahansa muukin materiaali.

1.3 Vaahtomuovia ja villalankaa

Kuten jo aiemmin totesin, omaa työskentelyäni kankaiden ja lankojen parissa on tukenut voimakkaasti se seikka, että perheessämme on aina ahkeruudella ja rakkaudella valmistettu käsitöitä. Pehmeiden ja kevyiden materiaalien valintaan on vaikuttanut kuitenkin myös se, että olen 16-vuotiaasta saakka sairastanut nivelreumaa, joka jossain määrin rajoittaa materiaalivalintojani. Taideakatemiassa opiskellessani olen silti valmistanut teoksia myös perinteisemmistä kuvanveistomateriaaleista kuten pronssista ja kipsistä.

Ensimmäisen lukuvuoden aikana Taideakatemiassa, kuvanveiston tutustumisjaksolla, kerroin silloiselle veisto-opettajalleni Erik Mäkiselle sairaudestani ja sen aiheuttamista rajoitteista. Erik suositteli minulle teosmateriaaliksi vaahtomuovia, josta valmistinkin ensimmäisen teokseni *Suojelu* (Kuva 4). Vaahtomuovia on suhteellisen helppoa veistää puukolla ja saksilla, ja käytin materiaalia sittemmin myös installaatioteokseeni *Venus Expired?* (Kuva 5). Veistomateriaalina vaahtomuovi on hyvin tekijäystävällinen. Materiaalia voi lisätä ja poistaa tarpeen mukaan oikea muodon saavuttamiseksi,

joten virhemarginaali on pieni. Olen työstänyt vaahtomuoviteoksiani pienistä palasista, jotka sitten harsin ns. karhulangalla kiinni toisiinsa ennen teoksen päällystämistä lopullisella pintamateriaalilla.

Kuva 4. Minna Poikonen, *Suojelu*, 2012 (Poikonen 2012).

Suojelu -teoksen pinta on neulottu, *Venus Expired?* -teoksessa sängyllä makaava naishahmo on päällystetty virkkaamalla valmistetuista ns. isoäidin neliöistä. Myös teoksissani *This is not a toy* (Kuva 6), *Siviä* (Kuva 7) ja *Leikin loppu* olen käyttänyt neuloen valmistettuja osia. Näistä teoksista *This is not a toy* on satiinista ommeltu tekstiiliveistos, jonka täytemateriaalina olen käyttänyt vanua. *Siviän* päämateriaalina on metalli, *Leikin lopun* puu. Tekstiilit ja langat eivät siis ole aina teosteni päämateriaalina välttämättömyys tai itsestäänselvyys, vaikka niitä eniten materiaaleista olenkin käyttänyt.

Jokaisella teoksella on kuitenkin lähtökohtaisesti idea, jonka tulkintaa tukee ja määrittää huolella ja tarkoituksenmukaisesti valitut materiaalit.

1.4 Naiseuden tematiikkaa tekstiilein

Kuva 5. Minna Poikonen, *Venus Expired?*, 2013 (Poikonen 2014).

Ensimmäinen tekstiiliteokseksi luokiteltava veistokseni *Suojelu* syntyi ihailusta ja lämmöstä, jota tunnen vanhaa rakennusperinnettä kohtaan. Kotikaupunkini Turun surullisenkuuluista maine vanhojen puutalojen purkajana ei valitettavasti ole aivan tuulesta temmattu. Teokseni onkin näin suora rakkaudentunnustus Martin ja Port Arthurin kaupunginosien siroille ja kodikkaille puutaloille viehättävine, syreenipuidentuoksuine, romantiikkaa pursuavine puutarhoineen.

Suojelu-teoksen jälkeen aloin valmistaa *Venus Expired?* -installaatioon kuuluvaa sängyllä makaavaa naishahmoa. Olin kaksi vuotta aiemmin täyttänyt 40 ja aloin kiinnostua naisen ikääntymiseen liittyvistä kysymyksistä. Isoäidin neliöitä

virkatessa minulla oli lukemattomia työtunteja aikaa ajatella omaa keski-ikäistymistäni ja siihen liittyvää hämmennystä. Kärsin jonkinlaisesta ikäkriisistä,

Kuva 6. Minna Poikonen, *This is not a toy*, 2013 (Poikonen 2013).

mutta tätä teosta valmistaessani havaitsin taiteen tekemisen voimauttavan vaikutuksen. Teoksen valmistuttua huomasin, etten enää ollutkaan niin huolissani vanhenemisestani, vaan pikemminkin olin alkanut vähitellen nauttia omasta

naiseudestani. Installaatio oli ensimmäinen naisena olemisen tematiikkaa käsittelevä teokseni. Tämän jälkeen syntyi tekstiiliveistos *This is not a toy*, joka on oma tulkintani taidehistorian vaginakuvausten sarjassa. Pehmolelulta näyttävä veistos kommentoi Intiassa tapahtuneita joukkoraiskauksia ja puolustaa naisten seksuaalista itsemääräämisoikeutta.

Kahdessa muussa teoksessani olen käyttänyt neulosta osana veistosta. *Leikin loppu* on neljäosainen lapsettomuutta kuvaava installaatioteos, joka koostuu puun karahkasta ja kolmesta naisen vatsaa kuvaavasta osasta. Osia yhdistää toisiinsa neulomalla valmistettu napanuora. Neulosta käytin myös teokseeni *Siviä*, joka muilta osin on valmistettu metallista. *Siviä* kommentoi ikäihmisten seksuaalisuutta, joka yhä edelleen nyky-yhteiskunnassa on jonkinlainen tabu, vaikka aihetta silloin tällöin, varsinkin naistenlehdissä käsitellään.

Kuva 7. Minna Poikonen, *Siviä*, 2014 (Poikonen 2014).

Kuitumateriaalit, langat ja kankaat, tekevät teoksista helposti lähestyttäviä. Tekstiilit kuuluvat ihmisten jokapäiväiseen elämään ja niiden tuttuus houkuttaa niitäkin, joille taide näyttäytyy vaikeasti ymmärrettävänä ja kaukaisena asiana.

Pehmeiden materiaalien voi ajatella tuovan kipeitäkin teemoja käsitteleviin teoksiin ripauksen naiviutta tai ainakin huumoria. Taidekontekstissa tämä voisi lyödä teoksiin tai niiden tekijään negatiivissävytteisen leiman, mutta itse suhtaudun asiaan toisin. Monelle ihmiselle jo pelkästään sana 'taide' on pelottava, 'minä en tiedä siitä mitään' -asia. Asia, johon yhä edelleen liittyy jonkinasteinen elitistisyys, oli taidemuoto sitten mikä tahansa. Itse toivoisin voivani osaltani olla murtaamassa sitä muuria, joka nyt erottaa kuvataidetta ja muutakin kulttuuria kuluttavat ja siitä piittaamattomat ihmiset toisistaan, valmistamalla teoksia, joiden teemat ja materiaalit koskettavat kaikenlaista yleisöä riippumatta kulttuurisesta harrastuneisuudesta.

1.5 Alun loppuksi

Valmistettuani useampia teoksia, joihin kokonaan tai osittain olin käyttänyt arkoja kuitumateriaaleja, huomasin olevani tilanteessa, jossa tarvitsisin lisää käytännön tietoa sekä runko- että pintamateriaaleista. Näin ollen päätin keskittyä kirjallisessa opinnäytetyössäni tekstiilikuvanveiston pragmaattiseen puoleen: millaisia runko- ja pintamateriaaleja minun tulisi käyttää, sekä miten kuitumateriaaleja sisältäviä teoksia tulisi pakata ja varastoida? Näihin kysymyksiin lähdin hakemaan vastauksia kahdelta tekstiiliteoksia valmistavalta taiteilijalta, sekä kahdelta Turun museokeskuksella työskentelevältä konservaattorilta.

2. Anna-Maija Aarras

2.1 Anna-Maija ja minä

Olin nähnyt muutamia Anna-Maija Aarraksen teoksia näyttelyissä ja tutustunut myös muuhun tuotantoon hänen teoksiaan esittelevästä *Outre-Mer* -kirjasta. Vaikutuin ennen kaikkea Anna-Maijan käyttämistä voimakkaista väreistä sekä teosten loppuun asti viedystä käsityön ammattimaisesta siisteydestä. Itse käsitöitä

harrastaneena ja vaatetusalaan opiskelleena ymmärrän teosten valmistamiseen kulutettujen tuntien määrän. Tästä johtuen jo katsellessani teoksia tunsin jonkinlaista yhteyttä Anna-Maijaan, samankaltaisuutta sekä käsityöläisyyden ja teosmateriaalien, että toteutuksen jonkinlaisen positiivisen perfektionismin kautta. Lisää samankaltaisuuksia löysin kun luin Harro Koskisen *Outre-Mer* -teokseen kirjoittamat alkusanat, sekä Anna-Maijan itsensä kirjaan kirjoittaman luvun. Harro Koskinen sanoo: ”Anna-Maija Aarraksen koen ensi sijassa esteetikkona, jolla on ehdoton kauneuden taju. Hän ei pane päälleen, ei halua ympärilleen, ei valmista koskaan mitään rumaa, mitään esteettisesti toisarvoista” (Aarras ym. 2011, 7). Itse olen aina pitänyt itseäni esteetikkona, jolle kauneus on tärkeämpää kuin käytännöllisyys. Kuvanveistäjänä toki olen tietoinen, että asioita täytyy pohtia myös käytännöllisyyden kannalta. Esimerkiksi ripustettaessa kolmiulotteisia teoksia yleisön nähtäville kiinnitysmekanismien tulee olla tarkoituksenmukaisia, mutta tässäkin tapauksessa, jos ne jostain syystä jäävät näkyville, myös teoksen estetiikkaan sopivia. Harro Koskinen viittaa myös Anna-Maijan teosten sisältöön sanomalla, että ”...huumori on hienovaraista, huomaamatontakin, mutta se on oleellinen osa monien hänen teostensa sisältöä” (Aarras ym. 2011, 7). Omien teosteni huumori on monesti syntynyt valmistusprosessin aikana. Toisinaan teosten ideoiden alkulähde on tapahtumassa, jonka olen kokenut jollain tavalla lannistavaksi tai murheeliseksi, mutta työskentelyn aikana tragedia muuttuikin komediaksi kun ajan kuluessa etäännytti alkuun velloneesta tunneallokosta ja saa perspektiiviä tapahtuneeseen.

Minua ja Anna-Maijaa yhdistää tekstiilien lisäksi myös se seikka, että molemmat olemme joutuneet tottumaan sairauden aiheuttamiin rajoituksiin. Anna-Maija on varhaislapsuudestaan saakka sairastanut vaikeaa astmaa, minä nivelreumaa, joka puhkesi ollessani 16-vuotias. Sairastaessa psyyke on kovilla, vaikka huonoa jaksoa seuraakin aina hyvä ja terveempi aika. Anna-Maija sanoo kirjassaan, että ”...käsillä tekeminen on antanut minulle selviytymismahdollisuuden henkisesti ja vahvistanut identiteettiäni taiteilijana” (Aarras ym. 2011, 9). Tämän ajatuksen itse perussairautta sairastavana taiteilijana ymmärrän ja allekirjoitan.

Anna-Maija on laillani kasvanut käsitöiden keskellä. Ensimmäiset kangaspuunsa hän peri isoäidiltään. Anna-Maijan äiti taas ompeli vaatteita sekä itselleen että lapsilleen. Anna-Maija kokeekin taiteellaan kommunikoivansa edellisten sukupolvien kanssa, samoin kuin itse tunnen jatkavani oman sukuni käsityöperinnettä valmistaessani tekstiiliveistoksia. Anna-Maija toteaaakin: "...taiteeni kautta liityn sukuni naisten ja yleensä naisten käsillä tekemisen, taidon ja materiaalin tuntemuksen traditioon" (Aarras ym. 2011, 9).

"Käsillä tekemisessä suhteeni työn materiaaliin on voimakkaan fyysinen" sanoo Anna-Maija (Aarras ym. 2011, 10). Itse koen tuntoaistin tärkeimmäksi aistikseni heti näköaistin jälkeen. Tämä on yksi syy, miksi päätin suuntautua nimenomaan kuvanveistoon. Veistäessä, on tekotapa sitten mikä tahansa, materiaaliin syntyy kosketussuhde. Puu, rauta, kipsi, tekstiilit, pronssi tai vaikkapa muovi ilmaisevat identiteettinsä kosketuksen kautta. Kangaskaupoissa tuskin käy yhtään sellaista asiakasta, joka ei katseen lisäksi myös koskettamalla valitsisi tarvitsemaansa kangasta. Tekstiiliveistoksissa tämä saattaa olla myös ongelma. Yleisö haluaa kosketella teoksia, sillä tekstiilin pohjimmainen olemus tulee esiin vasta kosketuksen kautta. Anna-Maija sanoo myös, että "ilmaisussani tekniikat ja materiaalit on nostettu osaksi teoksen sisältöä" (Aarras ym. 2011, 12). Oma installaatioteokseni *Venus Expired?* ei toimisi sisällöllisesti, ellei siihen sisältyvää naishahmoa olisi päällystetty virkatuista isoäidin neliöistä. Materiaalin ja tekniikan tulisikin aina tukea teoksen sisällöllistä ideaa.

Outre-Mer -teoksen loppuluvussa taidehistorioitsija ja -kriitikko Lars Saari puhuu Anna-Maijan helsinkiläisessä Galleria 25:ssä vuonna 1989 pitämästä *Vesimies – Vattumannen – Verseau* -näyttelystä. "Näyttelyn käsittelemät teemat olivat yleisiä, mutta ne oli mahdollista tulkita myös henkilökohtaisiksi ... perimmältään niissä oli kyse naisena olemisen pohdinnasta" (Aarras ym. 2011, 129). Nämä ajatukset voisin suoraan yhdistää lähes koko tähänastiseen omaan taiteelliseen tuotantooni, jossa olen käsitellyt naiseuden teemoja, kuten seksuaalista itsemääräämisoikeutta, lapsettomuutta ja ikääntymiseen liittyviä ulkonäköpaineita.

2.2 Vaaleanpunaisessa talossa

Otin yhteyttä Anna-Maijaan sähköpostitse ja pyysin saada haastatella häntä kirjallista opinnäytetyötäni varten. Sain myöntävän vastauksen muutaman päivän kuluttua ja sovimme tapaamisen Anna-Maijan kotiin Turun Kuuvuoreen. Sanelukone ja haastattelukysymykset mukanaani pyöräilin Anna-Maijaa tapaamaan. Saavuttuani perille ymmärsin heti Harro Koskisen sanat, joilla hän kuvailee Anna-Maijan estetiikan tajua. Hurmaavan puutarhan keskellä seisoo vanha, kaunis, vaaleanpunainen puutalo, jonka avoimesta ikkunasta Anna-Maija huikkaa minulle 'hei'. Tunsin heti itseni tervetulleeksi. Anna-Maija tuli minua portaille vastaan, ja johdatti minut vanhan puutalon identiteettiä kunnioittaen sisustetun olohuoneen läpi keittiöön, jonka ruokapöydän ääreen istuimme tekemään haastattelua. Totesin heti Anna-Maijan helpoksi haastateltavaksi, sillä hän osoittautui ihailtavan avoimeksi ja puheliaaksi. Haastattelijan unelmaksi.

Lars Saari listaa *Outre-Mer* -kirjan artikkelissaan yksityiskohtaisesti Anna-Maijan eri opinnot tekstiilien parissa. Kudonnan ja vaateompelun lisäksi Anna-Maija on opiskellut gobeliinitekniikkaa ja suorittanut Taiteen maisterin tutkinnon Taideteollisessa korkeakoulussa vuonna 2007. (Aarras ym. 2011, 124-125.) Tiesin siis jo haastatteluun ryhtyessäni Anna-Maijan koulutuksesta, mutta nyt minua kiinnosti erityisesti se, miten hän siirtyi kaksiulotteisista teoksista kolmiulotteisiin, sekä miten hän valmistaa, pakkaa ja varastoi teoksiaan.

Vuosina -82, -83 ja -84 Anna-Maija opiskeli Pariisissa teknisesti vaativaa gobeliinitekniikkaa, jossa kaksiulotteinen kuva yritetään ilmaista kolmiulotteisesti. Tämän ajan Anna-Maija kokee olleen taitekohta ja siirtymä kolmiulotteisten teosten pariin. Kaksiulotteisuus alkoi tuntua rajoittavalta ja sitovalta. Kangas taipuu kolmiulotteisesti mihin vaan, joten materiaali alkoi houkuttaa ja siirtymä tuntui luonnolliselta. Anna-Maija sanookin, että häntä kiinnostaa se, miten valo, materiaali ja tila kohtaavat, miten ne muodostavat kokonaisuuden ja illuusion. Varsinkin kolmiulotteista teosta tulisi malttaa katsoa eri puolilta, jotta pystyy näkemään miten sen väri ja muoto muuttuvat valaistuksen mukaan. Jos teosta ei pysähdy

tutkimaan, sitä ei näe, sanoo Anna-Maija.

Anna-Maijan suhde kankaisiin on hellä ja perustuu kosketukseen. Hän kokee tärkeäksi materiaalin hienovaraisuuden ja sen, miten materiaali itsessään antaa viestin ja lataa teokseen tiettyä tunnelmaa. Anna-Maija käyttää teoksiinsa kalliita, laadukkaita materiaaleja kuten satiinia, silkkiä ja villaa, mutta toteaa, että omalla paikallaan vaikkapa muovi on aivan yhtä käyttökelpoinen kuin mikä tahansa muukin materiaali. Useimmiten Anna-Maija valitsee materiaalin teosidean mukaan. Joskus kuitenkin joku kangas saattaa odottaa kaapin hyllyllä vuosia, ennen kuin se löytää muotonsa ja kertoo mitä siitä pitäisi valmistaa. Vaikka Anna-Maija sanoo, että hän on hienostunut ajan myötä materiaalien suhteen, sellaista materiaalia ei kuitenkaan ole, mitä hän ei missään nimessä käyttäisi.

Työhuone Anna-Maijalla on vaaleanpunaisen talonsa yläkerrassa. Vaikean astmansa takia hän pitää tilat aina mahdollisimman pölyttöminä, ja on muutenkin tarkka työskennellessään arkojen materiaalien kanssa. Tekstiiliteosten valmistamiseen hänellä on oma työpöytä, jota hän ei käytä mihinkään muuhun työskentelyyn. Tekstiiliveistosten lisäksi Anna-Maija on valmistanut myös kaksiulotteisia teoksia, kuten kirkkotekstiilejä, vaaleista kankaista, joten sanomattakin on selvää, että työtilaan Anna-Maija ei vie koskaan ruokaa eikä juomaa. Huolellisuus teosten valmistamisessa lähtee siis jo työtilojen siisteydestä.

Uransa aikana Anna-Maija on valmistanut sekä seinälle ripustettavia, että vapaasti lattiapinnalla olevia veistoksia. Runkomateriaalina useisiin suuriin, seinälle ripustettaviin teoksiin hän on käyttänyt lasikuitua. Anna-Maija veistää ensin muodon polyuretaaniin. Mallista tehdään muotti, joka sitten valetaan lasikuituun. Teoksen rungosta saa näin vain muutaman milli ohuen, ontton, kevyen ja helposti ripustettavan. Ripustustekniikka tehdään jo valmiiksi rakenteeseen. Toisena runkomateriaalina Anna-Maija on käyttänyt metallia. Hänellä on kontakti hyvään peltiseppään, joka valmistaa rungon Anna-Maijan ohjeiden mukaan. Muista materiaaleista Anna-Maija mainitsi myös styroksin sekä kipsinauhan ja kipsin, joista varsinkin viimeksi mainittuun saa hiomalla erittäin hienon, sileän pinnan.

Kuva 8. Anna-Maija Aarras, *Rypäle*, 2003 (Saari 2007).

Olin nähnyt Anna-Maijan *Rypäle* -teoksen (Kuva 8) Wäinö Aaltosen museossa ja pyysinkin häntä kertomaan tämän kyseisen teoksen materiaaleista. Katsoja näkee teoksesta vain kauniin silkistä, sametista ja kirjonnasta rakentuvan pinnan, eikä osaisi arvata, että rungon Anna-Maija on veistänyt styroksista. Pehmeiden tunteen teokseen tuo styroksin päälle kiinnitetty Dacron-vanu ja välikerroksena toimiva puuvillainen joustokangas, joka estää vanun pintarakennekuvion toistumasta lopullisessa päällyskankaassa, ja pinnasta tulee rauhallinen. Teoksen takana, seinää vasten, on vanerilevy. Keskustelimme myös Anna-Maijan *Punainen krinoliini* -teoksesta (Kuva 9), joka on yksi omista suosikeistani Outer-Mer -kirjassa. Tämä hehkuvan punaisella vuorisatiinilla päällystetty teos on valmistettu samoin kuin *Rypäle*. *Punainen krinoliini* on kuitenkin lattialla seisova veistos, joten pohjassa olevan vanerin alle on asetettu muotoon leikattu kumimatto liukumisen estämiseksi.

Anna-Maija arvostaa omaa työtään, mikä ilmenee tarkkuutena teosten suojaamisessa. Valmistaessaan teoksia kirjomalla hän suojaaa kankaan silkkipaperilla, johon hän on piirtänyt kirjonta-aihion, ja jota hän sitten poistaa työn edetessä. Näin kankaisiin ei työskennellessä tartu sormista likaa ja rasvaa. Valmiille teoksille Anna-Maijalla on hyvät säilytystilat. Valmiiden teosten näkyviltä pois pakkaaminen ja varastointi antaa työrauhan uudelle luomisprosessille. Varastotiloissa Anna-Maijalla ei ole mitään tiettyjä lämpö- tai kosteusolosuhteita, vaikka tämä ehkä teosten säilyvyyden kannalta saattaisikin olla jossain määrin tarpeellista. Ideaaliolosuhteet vaatisivat kuitenkin huomattavaa taloudellista panosta. Anna-Maija ei myöskään käytä teoksiinsa minkäänlaisia suoja-aineita. Sen sijaan pakkausmateriaaleihin Anna-Maija kiinnittää erityistä huomiota. Hän teettää jokaiselle valmiille teokselle kannellisen laatikon joko vahvasta pahvista tai suuremmille teoksille puusta. Ennen teoksen asettamista laatikkoon Anna-Maija käärii sen vielä happovapaaseen silkkipaperiin. Joitakin kaksikulotteisia teoksia hän käärii rullalle, mutta saattaa säilyttää niitä myös lappeellaan. Myös rullattaviin teoksiin Anna-Maija käyttää silkkipaperia, ja laittaa ne sitten muovin sisään jos käytössä ei ole pahvilaatikkoa.

Kuva 9. Anna-Maija Aarras, *Punainen Krinoliini*, 1995. Skannattu kirjasta *Outre-Mer* (Aarras yms. 2011).

Anna-Maijan huolellisuus ja arvostus omaa työtä kohtaan ilmenee myös siinä, että hänen ei tarvitse huoltaa teoksiaan esimerkiksi näyttelyiden välillä. Hän pyrkii aina itse pakkaamaan teokset sekä lähettäessään niitä näyttelyyn että purkaessaan näyttelyä. Ompeleet eivät Anna-Maijan teoksista purkaudu kun valmistusprosessi on tehty huolella. Joskus kuitenkin voi käydä niin, että teos likaantuu näyttelyn aikana, sillä materiaalina tekstiili houkuttelee koskettamaan. Anna-Maijan kokemuksen mukaan museo ei aina korvaa tärveltynyttä teosta, vaan tappio on taiteilijan. Myydessään teoksia esim. museoille Anna-Maija antaa mukaan huolto- ja ripustusohjeet sekä kaikki pakkausmateriaalit. Hän on huomannut, että ohjeista huolimatta teokset joskus ripustetaan väärin. Tätä seikkaa Anna-Maija ihmettelee, varsinkin kun taiteilija on vielä elossa ja lisäohjeita olisi helposti saatavilla. Kuratoidessaan vuonna 2012 tekstiilitaiteen triennaalia *Kui?* Turun Wäinö Aaltosen museoon Anna-Maija huomasi miten eri tavoin taiteilijat ja museohenkilökunta suhtautuvat siihen, miten teoksia ripustetaan. Konservattoreilla on ripustusta tehdessä museaalinen näkökanta, jolloin näkökulmaeroja tulee esimerkiksi valaistuksen suhteen. Vaikka taiteilija saattaisikin hyväksyä luonnonvalon vaikutuksen teokseensa, konservattori pyrkii aina tekemään ripustuksen niin, että valon teosta haurastuttava vaikutus olisi mahdollisimman pieni. Taiteilijan näkökulma on saada teoksensa mahdollisimman edustavasti esille. Anna-Maijan mukaan joissakin museoissa ikkunoihin on asennettu UV -suojat, jolloin luonnonvalon päästäminen sisään on mahdollista. UV -suojausten hankkiminen on kuitenkin taloudellinen kysymys, eikä näin ollen mahdollista kaikille museoille. Anna-Maija ei koe, että taiteilijalla olisi syytä pohtia konservointiin liittyviä kysymyksiä teosta valmistaessaan. Hän toteaa, että teoksella on sekä sisällöllinen että fyysinen elinkaari. Filosofinen kysymys onkin, pitääkö teoksen olla ikuinen.

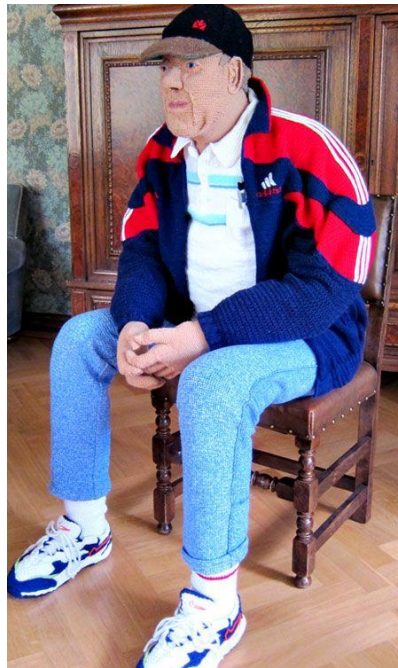
Kysymysteni loputtua istuimme vielä hetken keskustelemassa. Anna-Maija tarjosi minulle marjakiisseliä, jonka äärellä puhuimme meitä yhdistävistä tekijöistä: naiseuden teemojen tuomisesta teoksiin, suvuissamme kulkevasta käsityöperinteestä ja estetiikasta.

Tämän jälkee heitin hyvästit vaaleanpunaiselle talolle ja saatoin kaupunkiin lähtevän Anna-Maijan linja-autopysäkille. Läksiäislahjaksi sain vielä luvan ottaa häneen yhteyttä jos tarvitsisin täydentävää tietoa opinnäytetyötäni varten.

3. Liisa Hietanen

Liisa Hietanen on valmistunut kuvataiteilijaksi Tampereen ammattikorkeakoulusta vuonna 2012. Hän asuu ja työskentelee Hämeenkyrössä. (liisahietanen.com.)

Liisa valmistaa ihmishahmoisia, luonnollisen kokoisia veistoksia neuloen ja virkaten. Olin nähnyt hänen *Tapio* -teoksensa (Kuva 10) Wäinö Aaltosen museossa ja sen jälkeen tutustunut muuhun tuotantoon internetin kautta. Huomasin, että minä ja Liisa jaamme samankaltaisia ajatuksia neuloen ja

Kuva 10. Liisa Hietanen, *Tapio*, 2011(YLE 2012).

virraten tehdyistä teoksista. Liisa sanoo YLE:n nettiartikkelissa *Virkkaamalla taidetta maailmaan* seuraavaa: ”Huumori on sivutuote, jonka tiedostan helposti sisältyvän virkkaustekniikalla tehtyihin taideteoksiin. Mutta voi olla, että joku katsoja näkee töissä jotain surumielistäkin.”(YLE 2012.) Hän toteaa myös: ”Virkattu materiaali tuo ihmisille mieleen jota arkista ja rouheaaakin, ja ehkä tästä syystä teos tulee ihmistä lähemmäs kuin kenties tapahtuisi etäisemmän materiaalin suhteen” (YLE 2012). Nämä ajatukset olisivat voineet olla omiani ja näin ollen totesin, että Liisa olisi juuri sopiva haastateltava opinnäytetyötäni varten. Otinkin Liisaan yhteyttä sähköpostitse jo alkukesästä pyytäen mahdollisuutta tavata ja haastatella häntä tekstiiliteosten valmistamisesta, pakkaamisesta ja varastoinnista. Liisa vastasi myöntävästi, mutta olimme molemmat kesän ajan niin kiireisiä, että yhteistä aikaa ei löytynyt. Lopulta lähetin Liisalle kysymyslistan sähköpostitse, johon hän ystävällisesti vastasi.

Vastauksissaan Liisa kertoo, että yksi tärkeimmistä kriteereistä materiaaleja valitessa hänelle ovat värit, sillä hän tekee realistisia veistoksia. Teosten työstäminen ja muokkaaminen tapahtuu parhaiten silloin kun materiaalina on käytetty villa- tai villasekoitelankoja, mutta joskus oikean värin löytäminen pakottaa käyttämään myös esimerkiksi akryylilankoja. Teostensa täyteaineina Liisa käyttää moninaisia materiaaleja. Teoksen muoto määrittää täytemateriaalin valintaa ja tällöin vain mielikuvitus on rajana. Liisan veistosten sisältä saattaa löytyä pehmeitä materiaaleja kuten vaahtomuovia, vanua, narua tai kangasta, mutta myös kovia materiaaleja, joista Liisa mainitsee esimerkiksi betonin, puun, muovin, eristeputken ja harjateräksen.

Kun Liisa kuljettaa teoksiaan hän pakkaa ne suojamuoviin, jonka sisään tulee kuplamuovi suojaamaan ja tukemaan teosta. Pienempiä teoksia hän pakkaa myös pahvilaatikoihin. Liisa pitää huolen siitä, että teokset on pakattu ilmastavasti niin, että niihin ei pääse kosteutta, ja ne ovat suojassa pölyltä ja lialta. Teoksiaan Liisa säilyttää muovien alla normaalissa, melko kuivassa huoneilmassa.

Liisa on huomannut, että joskus hänen teoksiaan on kosketeltu näyttelyissä, mutta

ainakaan vielä tämä ei ole aiheuttanut pysyviä vahinkoja, eikä hänen ole tarvinnut korjailla teoksiaan näyttelyiden jälkeen. Liisan käyttämä materiaali, villa, on hyvä, sillä se ei likaannu helposti. Teosten ollessa näyttelyissä enemmän saattaa kärsiä asennointi jos esimerkiksi teoksen osia siirrellään. Toinen pieni ongelma on gallerioihin kulkeutuva katupöly ja koivun urvut. Pölyn ja irtoroskat Liisa puhdistaa teoksistaan harjaamalla ja imuroimalla.

Liisa ei pidä neulelankoja erityisen arkoina materiaaleina, eikä näin ollen käytä hankaliksi kokemiaan suojakäsineitä teoksia valmistaessaan. Hän ei myöskään suoja teoksiaan erityisillä suoja-aineilla. Liisan mukaan joissain langoissa saattaa olla jo valmiina joitain suojausaineita, mutta tämä ei ole hänelle teosmateriaalin valintakriteeri.

Valmistaessaan veistoksiaan Liisa ei ajattele konservointiin liittyviä mahdollisia ongelmia, mutta pyrkii tekemään teoksistaan mahdollisimman kestäviä. Koko teoksen kestävyyttä Liisa ajattelee eniten pohtiessaan muotoa tukirungolle. Hän pyrkii siihen, että kuljetettaessa teoksen osat eivät lähde irti tai siirry paikoiltaan. Liisa toteaa kuitenkin, että tekstiiliteokset ovat pehmeitä ja laskeutuvia ja vaativat asettelua säilytyksen ja kuljetuksen jälkeen.

Liisa kirjaa tarkkaan kuvaillen ylös miten ja minkälaisista materiaaleista hän on teokset valmistanut. Näin hän voi teoksia myydessään antaa ostajalle tarkat huolto-ohjeet liittyen teoksen käsittelyyn, säilytykseen ja pölypuhdistukseen.

4. Tanja Huikuri ja Emilia Kallinen

4.1 Puhtaat, vaaleat lakanat ja muita materiaaleja

Halusin saada opinnäytetyöhöni myös konservaattorin näkökulman tekstiiliteosten valmistamisesta, pakkaamisesta ja varastoinnista, joten lähetin sähköpostilla

haastattelupyynnön Turun museokeskuksella konservaattoreina työskenteleville Tanja Huikurille ja Emilia Kalliselle. Emilia vastasikin viestiini välittömästi sanoen, että voin tulla tapaamaan heitä Kalastajankadun toimipisteeseen.

Tanja Huikuri työskentelee museokeskuksella tekstiili- ja Emilia Kallinen taidekonservaattorina ja sainkin heiltä runsaasti hyödyllistä tietoa tulevia tekstiiliteoksiani ajatellen. Tanja, joka työskentelee Emiliaa enemmän tekstiilien parissa, antoi suurimman osan vastauksista kysymyksiini, Emilian täydentäessä tietoja. Aloitimme haastattelun keskustelemalla siitä, millaisiin materiaaleihin tekstiiliteoksia tulisi pakata.

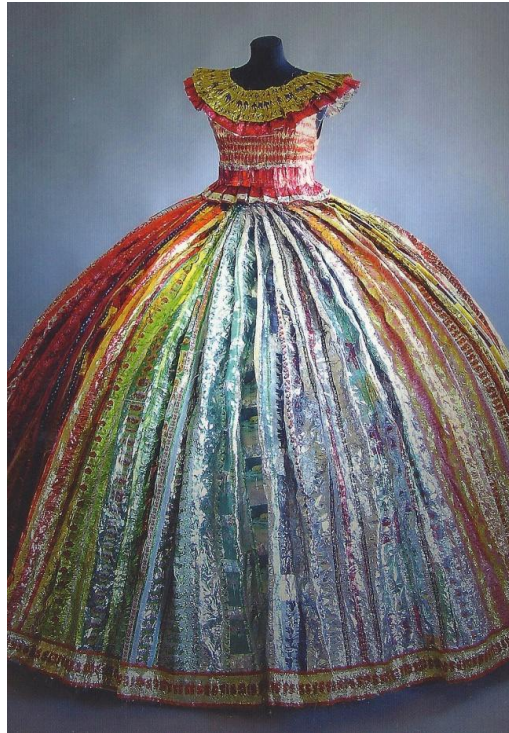
Aivan ensimmäiseksi Tanjan mukaan tulee huolehtia siitä, että tekstiiliteos on varastoitaessa suojattu pölyltä niin, ettei sitä tarvitse puhdistaa siinä vaiheessa kun se asetetaan esille. Paras tapa tähän on valmistaa teokselle suojahuppu. Suojahupun voi valmistaa vaikka vanhasta, pestystä, puhtaasta lakanasta. Kankaan tulee olla vaalea, jotta mahdolliset kosteusmuutokset eivät irrota suojahupusta väriä teokseen. Tumma väri ei ole suositeltava myöskään siksi, että se imee itseensä lämpöä, jolloin lämpötila hupun sisällä saattaisi nousta ja vahingoittaa teosta esimerkiksi edistämällä kuidun haurastumista. Jos kotoa ei löydy vanhoja lakanoita voi kangaskaupasta ostaa suojahuppumateriaaliksi valkaisematonta puuvillakangasta. Tämä tulee kuitenkin pestä ennen käyttöä muutamaan kertaan, jotta tärkeät irtoavat kankaasta. Kolmas ja samalla paras, mutta kallein vaihtoehto suojahuppukankaaksi on Tyvek-kangas. Museoiden hankintakeskuksen [www-sivuilla](http://www.sivuilla) kankaasta kerrotaan näin: ”Tyvek-kangasta käytetään taideteosten suojaamiseen ja pakkaamiseen. Kankaan pinta on likaa hylkivä, nukkaamaton, hankaamaton ja vedenpitävä. Kangas ei sisällä täyte- eikä sideaineita eikä siitä erity haitallisia kaasuja. Tyvek sopii käytettäväksi uudelleen, ja se on myös kierrätyskelppoinen.” Tyvekiä myydään 152 cm leveissä ja 25 m pitkissä rullissa. Yksi rulla maksaa 145 €. (Museoiden hankintakeskus 2013.) Tanja esitteli minulle kyseisen kankaan, jonka sisäpinta on nukkamaisen pehmeä ja ulkopinta vahamaisen sileä. Teoksia kuljetettaessa esimerkiksi sadesäällä

kosteus ei imeydy kankaan läpi vaan jää pisaroina sen pintaan. Tyvek-kangasta voi myös pestä 40 asteen lämpötilassa. Yleisohjeeksi tekstiiliteosten pakkaamisesta suojapusseihin konservaattorit totesivat, että pehmeät materiaalit tulisi myös sitoa pehmeästi, jotta pintaan ei jää ryppyjä tai painaumia. Suojapussin vaihtoehtona on pakata tekstiiliteos laatikkoon tai pahviputkeen, jos se koon puolesta on mahdollista. Tanja kertoi, että mattokaupoista voi toisinaan saada suuria pahviputkia, joissa matot tulevat kauppaan. Kaupoissa matot ovat yleensä esillä tasomaisesti, joten kuljetusputket päätyvät todennäköisesti jätteeksi kauppaan saavuttuaan. Muovia Tanja ja Emilia eivät suosittele pakkausmateriaaliksi, muuten kuin väliaikaisesti esim. kuljetuksen ajaksi, materiaalin hengittämättömyyden vuoksi.

Seuraavaksi keskustelumme siirtyi pintaa syvemmälle eli tekstiiliteosten täytemateriaaleihin. Kerroin Tanjalle ja Emilialle käyttäneeni omiin teoksiini vaahtomuovia. Emilia kauhistui ja kertoi materiaalin olevan konservaattorin painajainen. Vaahtomuovi eli polyuretaani on solumuovi, joka saattaa ikääntyä ja haurastua jo kymmenessä vuodessa niin, että se murenee käsiin. Tällöin konservaattorin tehtäväksi jää löytää sellainen korvaava täytemateriaali, joka säilyttää teoksen muotokielen. Vaihtoehtoisiksi materiaaleiksi vaahtomuoville Tanja ja Emilia suosittelivat Dacron-nimistä polyestervanua sekä polyeteenisolulevy Ethafoamia. Dacronia myydään kangaskaupoissa rullatavarana ja sitä on saatavana useana eri paksuutena. Ethafoamlevy on kevyttä, sitä voi veistää, ja palasia voi liimata kiinni toisiinsa kuumaliimalla. Ethafoamia myy Raisiossa Stratocell E -nimellä Mercamer oy kahdessa eri koossa. Toimitusaika on noin yksi viikko. (Mercamer oy 2014.)

4.2 Museolla määrää heikoin

Jatkoimme haastattelua keskustelemalla siitä, miten eri valmistusmateriaalit vaikuttavat teoksen säilyttämiseen. Periaatteessa kankaisia, neulottuja tai virkattuja teoksia säilytetään kaikkia samalla tavoin, sillä ne ovat kaikki kuitupohjaisia materiaaleja. Valmistustekniikalla ei täten ole merkitystä. Huomioon

Kuva 11. Virpi Vesanen-Laukkanen, *Karkkiprinsessa*, 2004 (skannattu postikortista).

täytyy kuitenkin ottaa se, että jos teokseen on käytetty useita eri materiaaleja, säilytys tapahtuu aina heikoimman materiaalin mukaan (tekstiileistä tämä on silkki, jolla on itsetuhoava ominaisuus). Näin toimitaan myös silloin jos teokseen on yhdistetty kovia materiaaleja kuten esimerkiksi puuta, luuta, metallia tai lasia. Valon haurastuttavalta vaikutukselta suojaaminen on ensiarvoisen tärkeää ja teosten suojaamisessa tulisi muutenkin aina toimia mielummin turhankin varovasti kuin liian rohkeasti.

Nykytaiteen laajentuva materiaalikenttä on tuonut konservattoreille uudenlaisia haasteita. Teoksia tehdään kierrätysmateriaaleista kuten videonauhoista tai karamellipapereista niin kuin Virpi Vesanen-Laukkanen Turun kaupungin taidekokoelmiin kuuluva *Karkkiprinsessa* (Kuva 11) vuodelta 2004. Näiden uusien

materiaalien säilyvyydestä ei ole tutkittua tietoa, joten konservaatorit tekevät itse pienimuotoisia kokeita. Kun *Karkkiprinsessa* ostettiin Turun kaupungin taidekokoelmiin, laittoi Emilia karamellipapereita ikkunalaudalle auringonvaloon saadakseen selville materiaalin valonkestävyyden, todetakseen vihdoin parin vuoden kuluttua, että ne olivat säilyneet täysin muuttumattomina.

Seuraavaksi keskustelimme siitä, onko tekstiiliteosten säilyttämiselle ideaaleja kosteus- ja lämpötilaolosuhteita. Tanjan mukaan paras vaihtoehto, ainakin museotekstiileille, olisi hieman normaalia huoneenlämpöä viileämpi lämpötila. Emilia kuitenkin lisäsi tähän, että WAM:ssa teoksia säilytetään aivan normaalissa huoneenlämmössä, kosteusprosentin ollessa noin 45. Ainoa asia, josta täytyy pitää huolta on se, ettei tekstiili vahingoitu nopeasta lämmönvaihtelusta. Esimerkiksi silittäminen saattaa nopeuttaa kankaan kellastumista ja haurastumista. Lämpötilavaihtelua syntyy kuitenkin yhdestä toimenpiteestä, joka tehdään aina kun museolle saapuu uusia tekstiiliteoksia. Tällöin kaikki mahdolliset tekstiileissä pesivät eliöt poistetaan teoksista pakastamalla. Museokeskuksella ei myöskään käytetä teoksiin suoja-aineita, sillä niistä ei ole minkäänlaista tutkittua tietoa. Ennen kuin tällaisia aineita voitaisiin käyttää, pitäisi tietää miten ne reagoivat ajan myötä esim. ilman ja valon kanssa, muuttuvatko ne tahmeiksi tai aiheuttavatko ne kankaaseen värimuutoksia.

4.3 Katsoa saa, muttei koskea

Näyttelyripustuksia tehdessään konservaatorit käsittelevät teoksia puuvillakäsinein museaalisella tarkkuudella ja kunnioituksella. Mitään teosta ei aseteta ripustusvaiheessa suoraan lattialle, vaan Melinex –polyesterkalvon päälle. Tämä kalvo on haurastumatonta eikä siitä erityy kemikaaleja. Kalvoa myy Museoiden hankintakeskus. (Museoiden hankintakeskus 2013.)

Tanja on joskus näyttelyä ripustaessaan törmännyt tilanteeseen, jossa tekstiiliteoksessa oleva sauma on lähtenyt purkautumaan. Tällöin hän on taiteilijan luvalla korjannut teoksen ompeleen vanhoja reikiä pitkin. Tätä hän ei kuitenkaan koe ongelmaksi, eikä pidä tarpeellisena sitä, että taiteilijat aktiivisesti miettivät

konservointiin liittyviä kysymyksiä teoksia valmistaessaan. Konservaattorit eivät halua rajata tai rajoittaa taiteilijoiden käyttämiä teosmateriaaleja mitenkään, mutta toteavat parhaiksi vaihtoehtoisiksi tekstiiliteoksiin laadukkaat luonnonmateriaalit. Asia, johon konservaattorit toivoisivat taiteilijoiden kiinnittävän huomiota on se, että teoksissa olisi vahvat ja kestävät ripustusmekanismit. Varsinkin raskaissa teoksissa tämä on ensiarvoisen tärkeää. Tanja suosittelee esimerkiksi kaksikulotteisiin teoksiin jonkinlaista ripustuskujaa mieluummin kuin metallilenkkejä, sillä metalli saattaa hangata ja kuluttaa kangasta.

Vaikka tekstiiliteokset houkuttelevat koskettamaan Tanja ja Emilia eivät pidä tätä ongelmana museoympäristössä. Yleisöä opastetaan kyltein ja köysin tai teokset saattavat olla esillä vitriineissä. Museoissa on myös sekä kamera- että henkilövalvontaa. Lapsiryhmiä opastettaessa vierailijoille kerrotaan aina, että teoksiin ei saa koskea, vaan niitä ainoastaan katsotaan. Tyystin eri ryhmään kuuluvat teokset, jotka ovat alun alkaenkin tarkoitettu koettavaksi myös kosketuksen kautta. Tällaisia teoksia saatetaan hiukan puhdistaa näyttelyn jälkeen, mutta lähtökohtaisesti ne on jo valmistettukin sillä ajatuksella, että ne kestävätkä tietyn ajanjakson, lyhimmillään yhden näyttely ajan.

Haastattelun loputtua kiitin Tanjaa ja Emiliaa heidän ajastaan ja saamistani arvokkaista tiedoista. Myöhemmin tarkensin vielä muutamia yksityiskohtia sähköpostitse Emilialta. Tunsin, että olin saanut paljon tietoa ja opastusta mieltäni askarruttaviin kysymyksiin sekä vastauksia, joista minulle on tulevaisuudessa hyötyä työskennellessäni tekstiiliveistosten parissa.

5. Loppu eli opitun aakkosia

Otannaltaan pieni, mutta tuloksiltaan runsas haastattelututkielmani tekstiiliveistosten materiaaleista, pakkaamisesta ja varastoinnista poiki tietoa, jota voin tulevaisuudessa hyödyntää valmistaessani uusia teoksia ja varastoidessani jo

valmistuneita. Turun museokeskuksen konservattorit Emilia Kallinen ja Tanja Huikuri sekä kuvataiteilijat Anna-Maija Aarras ja Liisa Hietanen jakoivat auliisti tekstiiliteoksiin liittyvää osaamistaan ja tietotaitoaan myös muiden käyttöön, ja ovat tällä tavoin edistämässä sekä allekirjoittaneen että muiden tätä opinnäytetyötä lukevien ammattitaitoa. Haastatteluja tehdessä huomasin, että taiteilijan ja konservattorin näkökulmat poikkeavat hieman toisistaan, varsinkin näyttelyä ripustettaessa, mutta molemmat osapuolet arvostavat ja ymmärtävät herkkiä materiaaleja ja kohtelevat teoksia kunnioituksella.

Tekstiiliveistosten materiaalien, pakkaamisen ja varastoinnin Aapisen aakkoset voisivatkin olla tällaiset:

D = Dacron-vanu

Keinokuituinen materiaali, joka soveltuu hyvin tekstiiliteosten täyteeksi, sillä se ei haurastu kuten vaahtomuovi, eikä myöskään houkuta tuhoeläimiä.

E = Ethafoam

Veistettävää ja kuumaliimattavaa solulevyä, josta on mahdollista rakentaa kevyt runko tekstiiliteokselle.

H = huolto- ja ripustusohjeet

Hyvä tehdä valmiiksi teoksen mahdollista myyntiä ajatellen. Kaikki teokseen käytettävät materiaalit kannattaa kirjata ylös jo valmistusvaiheessa unohtusten välttämiseksi.

I = irtoroskat

Harjaaminen ja imuroiminen soveltuvat parhaiten tekstiiliteosten puhdistamiseen.

K = kangas

Vanhat, puhtaat lakanat, uusi valkaisematon lakanakangas tai Tyvec-kangas ovat parhaita materiaaleja tekstiiliteoksen suojahupun ompelemiseen. Kankaa tulee olla vaalea, jotta siitä ei kostuessa irtoa väriä teokseen, ja jotta pussi ei kuumene sisältä aiheuttaen teoksen haurastumista.

L = laadukkaat luonnonkuitumateriaalit

Parhaita materiaaleja tekstiiliteosten valmistamiseen.

M = muovi

Tulisi välttää pakkausmateriaalina pidempiaikaisessa säilytyksessä, sillä se ei hengitä. Väliaikaisesti, esim. teosta kuljetettaessa näyttelyyn, muoviin pakkaaminen on mahdollista ja suotavaakin suojaamaan sateelta tai muulta kosteudelta.

O = olosuhteet

Tekstiiliteoksia voi säilyttää normaalissa huoneenlämmössä ja –kosteudessa. Suuria lämmönvaihteluja tulisi välttää, ja pyrkiä säilyttämään teoksia niin, että esim. silitystarvetta ei synny, sillä kuumuus saattaa haurastuttaa kangasta.

P = pahvia ja puu

Parhaat materiaalit kannellisen säilytyslaatikon valmistamiseen. Toimii yhtä hyvin kuin kankaasta ommeltu suojahuppu.

R = runkomateriaalit

Tekstiiliveistokseen voi käyttää sekä pehmeitä että kovia materiaaleja riippuen teoksen vaatimasta muotokielestä. Mahdollisia materiaaleja tekstiiliveistoksen täytteeksi ovat esim. kangas, vanu, betoni, puu, lasikuitu, muovi, metalli, styroksi tai kipsi.

S = silkkipaperi

Tekstiiliteos kannattaa pakatessa kääriä happovapaaseen eli Ph-arvoltaan neutraaliin, kellastumattomaan silkkipaperiin.

T = työtilat

Tekstiiliteoksia valmistaessa tulisi kiinnittää erityistä huomiota työtilojen siisteyteen. Tekstiilit saattavat likaantua helposti, joten työskentely tulisi eristää muusta taiteellisesta toiminnasta, kuten maalaamisesta. Työtilassa ei myöskään tule juoda tai ruokailla.

Tätä opinnäytetyötä, ja ennen kaikkea tulevaa taiteilijanuraani ajatellen, lähdin hakemaan vastauksia siihen, minkälaisia materiaaleja tekstiiliteoksiin olisi hyvä käyttää, ja miten teoksia tulisi oikeaoppisesti pakata ja varastoida. Jo niinkin pienellä otannalla kuin kolmella asiantuntijahaastattelulla sain runsaasti arvokasta ja käyttökelpoista tietoa, jota voin tulevaisuudessa hyödyntää jatkaessani työskentelyä tekstiiliveistosten parissa. Joitakin haastatteluista saamiani oppeja aion hyödyntää jo lähtiessäni valmistamaan taiteellista opinnäytetyötäni, joten näin ollen voin todeta päässeeni tässä kirjallisessa opinnäytetyössäni tavoitteeseeni ja lopettaa sen ansaittuihin kiitoksiin. Tätä tekstiä ei olisi syntynyt ilman haastateltaviani Anna-Maija Aarrasta, Liisa Hietasta, Emilia Kallista ja Tanja Huikuria. Lausun siis nöyrimmät kiitokseni kaikille neljälle heidän minulle antamastaan ajasta, sekä arvokkaista ja käyttökelpoisista tiedoista.

LÄHTEET

KIRJALÄHTEET

Aarras, A. -M.; Koskinen, H. & Saari, L. 2011. Outre-Mer. Sinertävä kaukaisuus. Blue in the distance. Helsinki: Parvs publishing.

Petry, M. 2011. The Art of not making. The new artist / artisan relationship. London: Thames & Hudson Ltd.

van Wyk, G. 2013. Pop art. 50 works of art you should know. Munich: Prestel Verlag.

KUVALÄHTEET

Kuva 1 Passion Estampes 2014. Artistes contemporains et 9eme art. Viitattu 3.5.2014. www.passion-estampes.com.

Kuva 2 Gagon, D. 2007. It was 40 years ago today.... Desert News. Viitattu 3.5.2014. www.deseretnews.com.

Kuva 3 Walsh, M. 2014. No Place Like This Space. What Our Spaces Say About Us. Viitattu 20.6.2014. www.block-gallery.com.

Kuvat 4, 5, 6 ja 7 Minna Poikonen (taiteilijan kuvaamat).

Kuva 8 Saari, L. 2007. ARS RAUMA 2007. ANNA-MAIJA AARRAS – Kootut teokset. Rauman taidemuseo 31.3.-6.5.2007. www.raumantaidemuseo.fi/suomi/aarras.html.

Kuva 9 Aarras, A. -M.; Koskinen, H. & Saari, L. 2011. Outre-Mer. Sinertävä kaukaisuus. Blue in the distance. Helsinki: Parvs publishing.

Kuva 10 YLE 2012. Virkkaamalla taidetta maailmaan. Viitattu 22.8.2014. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/08/06/virkkaamalla-taidetta-maailmaan>.

Kuva 11 Valokuva Jari Laukkanen. Viitattu 7.7.2014. Turun museokeskuksen valokuva-arkisto.

SÄHKÖISET LÄHTEET

Harakka ry 2014. Viitattu 7.7.2014. <http://www.harakka.fi/virpi/>.

Kiasma 2014. Viitattu 3.5.2014. <http://www.kiasma.fi/nayttelyt/ars-fennica>.

Liisa Hietanen 2014. Viitattu 22.8.2014. <http://www.liisahietanen.com/>.

Mercamer oy 2014. Viitattu 7.7.2014. <https://www.mercamer.fi>.

Museoiden hankintakeskus 2013. Viitattu 7.7.2014. <http://www.museoidenhankintakeskus.fi>.

Taidehalli 2014. Viitattu 3.5.2014. <http://taidehalli.fi/nayttelyt/taidehallin-vuoden-taiteilija-heli-ryhanen-ihmisten-laj>.

Wäinö Aaltosen museo 2014. Viitattu 3.5.2014. <http://www.wam.fi/public/default.aspx?nodeid=10923&culture=fi-FI&contentlan=1>.

YLE 2012. Virkkaamalla taidetta maailmaan. Viitattu 22.8.2014. <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2012/08/06/virkkaamalla-taidetta-maailmaan>.